TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Lausunto

TSV/3005/2026

23.3.2026

Eduskunnan hallintovaliokunta

Hallintovaliokunta 27.03.2026 / HE 182/2025 vp asiantuntijapyyntö

Tietosuojavaltuutetun lausunto hallituksen esityksestä laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallintovaliokunta on pyytänyt tietosuojavaltuutetulta lausuntoa hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi poliisilain muuttamiseksi ja siihen liittyviksi laeiksi. Lausuntonaan tietosuojavaltuutettu toteaa seuraavaa:

Yleistä

Pidän erittäin tärkeänä sitä, että terveyden- ja sosiaalihuollon piirissä olevien henkilöiden sekä kyseisissä palveluntuottajissa tai yksiköissä työskentelevien oikeutta koskemattomuuteen ja vapauteen suojataan sekä näiden henkilöiden mahdollisuus saada rikos asianmukaisesti tutkituksi turvataan tehokkaasti. Oikeus henkilötietojen suojaan ei ole absoluuttinen; sitä on tarkasteltava suhteessa sen tehtävään yhteiskunnassa ja sen on suhteellisuusperiaatteen mukaisesti oltava oikeassa suhteessa muihin perusoikeuksiin.

Kuitenkin nyt kysymyksessä olevan lainsäädännön kaltaisia tiedonsaantioikeuksia säädettäessä on pidettävä huolta lainsäädännön suhteellisuudesta, täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta. Lainsäädännön vaikutusten arvioinnin tulee olla kattavaa koko tietojen elinkaaren osalta. Henkilön yksityisyyden suojan toteutumisen näkökulmasta on olennaista, että pääsääntöisesti tieto hänen hoitosuhteestaan terveydenhuollon toimintayksikköön jää hänen niin halutessaan luottamuksellisiksi.

Hoitosuhdetta koskevan tiedon korostetun yksityisyyden puolesta puhuu myös luottamuksellisuuden yleisempi merkitys terveydenhuoltojärjestelmän toimintaedellytysten kannalta.

Hallituksen esityksessä on viitattu oikeustieteellisessä tutkimuksessa esitettyyn näkemykseen siitä, ettei henkilön läsnäolo terveydenhuollon yksikössä olisi arkaluonteinen tieto. Katson, että esitys antaa näiltä osin ainakin osittain vajavaisen kuvan kyseisen tiedon luonteesta, sillä esityksessä viitataan yhteen artikkeliin vuodelta 2023. Julkaistussa artikkelissa ei ole voitu ottaa huomioon unionin tuomioistuimen vuoden 2024

ratkaisua C-21/23 (Lindenapotheke)[1], jonka kohdissa 74–94 käsitellään terveystiedon käsitettä. Kyseisessä ratkaisussa terveystietojen käsitteen on todettu olevan laaja ja kattavan myös verkkoapteekissa vain apteekissa myytävien tuotteiden tilaamisen yhteydessä annetut henkilötiedot, riippumatta siitä tilaako kyseinen henkilö tuotteet itselleen.

Tietojen luovutus poliisille ja siihen oikeuttavat tunnusmerkistöt

Poliisilla olisi esitetyn poliisilain 4 luvun 5 §:n oikeus saada tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä rikosta paljastettaessa ja selvitettäessä, jos teosta laissa säädetty ankarin rangaistus olisi vähintään 2 vuotta vankeutta ja paljastettaessa ja selvitettäessä 2 ja 3 kohdissa erikseen mainittuja rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on alle 2 vuotta vankeutta.

Pykälän 3 kohdan mukaisten rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi tietoja voitaisiin luovuttaa silloin, kun teko on kohdistunut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Tiedonsaantioikeutta on näiltä osin sidottu lieväksi katsottavien tunnusmerkistöjen osalta teon kohteeseen, kuten tietosuojavaltuutetun toimisto ehdotti aiemmassa lausunnossaan. Pidän edelleen kyseenalaisena sitä, onko esimerkiksi näpistys sellainen rikos, jonka selvittämiseksi tietojen luovuttaminen on välttämätöntä ja oikeasuhtaista.

Hallituksen esityksen perusteella vaikuttaa sille, ettei tietoja saataisi vain henkilön olemisesta terveyden- tai sosiaalihuollon yksikössä, vaan myös läsnäolosta tietyllä osastolla, mikä paljastaa henkilön terveydentilaa koskevia tietoja paljon syvällisemmin kuin yksin tieto siitä, että henkilö on ollut esimerkiksi otettu tiettyyn sairaalaan tiettynä aikana. Näiltä osin esityksen perusteluja tulisi selventää ja tuoda esille se, että tietoja pyytävän viranomaisen tulee esittää perustelut siitä, miksi tietoja tarvitaan osaston tarkkuudella.

Tietoja voitaisiin esityksen perusteella luovuttaa myös silloin, kun tieto on välttämätön kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Tietopyynnössä ei tällöin välttämättä voida yksilöidä tietojen luovuttajalle kovin tarkasti kansalliseen turvallisuuteen liittyvää syytä pyynnölle, johon tietopyyntö perustuu. Tällöin korostuu tietojen pyytäjän velvollisuus dokumentoida tietojen luovutukseen liittyvät tiedot ja perustelut sekä toiminnan jälkikäteinen valvonta.

[1] https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:62023CJ0021

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Tullin ja Rajavartiolaitoksen oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon tietoja

Rikostorjuntaa Tullissa ja rikostorjuntaa Rajavartiolaitoksessa koskeviin lakeihin ehdotettaisiin säädettäväksi näille viranomaisille oikeus pidättämiseen oikeutetun tullimiehen pyynnöstä saada sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023) tarkoitetulta palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassa pitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tiettynä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, jos tieto on välttämätön sellaisen tullirikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta.

Pykäläkohtaisissa perusteluissa Tullin osalta tiedon saamista on perusteltu sen välttämättömyydellä esitutkinnan suorittamiseksi ja esimerkkeinä henkilön tavoittaminen hänen läsnäoloaan vaadittaessa esimerkiksi kotietsinnällä, takavarikkoon liittyvissä toimenpiteissä sekä erilaisten päätösten ja ratkaisujen tiedoksi antamisessa. Lisäksi tietojen saantia perustellaan muutoksenhaulla, henkilön olinpaikan ja henkilöllisyyden varmistamisella sekä epäillyn kertoman todenmukaisuuden varmistamisesta.

Hallituksen esityksen perusteella Tullin ja Rajavartiolaitoksen esitutkintavastuulle kuuluvien rikosten osalta jää edelleen kyseenalaiseksi se, onko tietojen saanti henkilön olosta terveyden- tai sosiaalihuollon toimijan tiloissa tiettyyn aikaan kaikkien näiden rikosten tutkimiseksi välttämätöntä ja tiedon saanti oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään. Esimerkiksi Tullin tutkimien pakoterikosten ja Rajavartiolaitoksen tutkimien väärennysrikosten osalta yhteys henkilön saamiin sosiaali- ja terveydenhuoltoon on esityksen perusteella hyvin heikko. Yksin tiedonsaantioikeuden sitominen 2 vuoden ankarimpaan rangaistukseen ei näkemykseni mukaan riitä tällaisessa tilanteessa, vaan hallituksen esitystä tulisi vielä selkeyttää tietojen saantiin oikeuttavien rikostunnusmerkistöjen osalta ja siitä tulisi käydä ilmi, ettei esimerkiksi kaikkien päätösten tiedoksianto ole peruste henkilön terveydentilaa koskevien tietojen saamiselle.

Samoin kuin poliisin tiedonsaantia koskevan osion kohdalla, myös Tullin ja Rajavartiolaitoksen kohdalla vaikuttaa sille, ettei tietoja saataisi vain henkilön olemisesta terveyden- tai sosiaalihuollon yksikössä, vaan myös läsnäolosta tietyllä osastolla, mikä paljastaa henkilön terveydentilaa koskevia tietoja paljon syvällisemmin kuin yksin tieto siitä, että henkilö on ollut esimerkiksi otettu tiettyyn sairaalaan tiettynä aikana. Katson, että tietoja pyytävän viranomaisen tulee esittää perustelut myös siltä osin, miksi tietoja tarvittaisiin osaston tarkkuudella.

Yksin viranomaisten tiedonsaantioikeuksien yhdenmukaisuudella ei

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

voida perustella nyt esitettyjä tiedonsaantioikeuksia kaikille kyseessä oleville viranomaisille. Kyseessä olevan tiedonsaantioikeudessa on kyse henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon tiedoista, minkä vuoksi toimivaltuuksien ja tiedonsaantioikeuksien tulee olla välttämättömiä ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään.

Sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen luovuttaminen eteenpäin

Esityksessä ehdotetaan muutoksia viranomaisten tietojen luovutuksia koskeviin pykäliin, pääasiallisesti oma-aloitteisen tietojen luovuttamisen mahdollistajana. Esityksessä on perusteltu viranomaisten oikeuksia saada sosiaali- ja terveydenhuollon tietoja palveluntarjoajalta niiden välttämättömyydellä viranomaisen laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi. Nostan kuitenkin vielä esiin sen seikan, ettei esityksessä ole otettu huomioon kyseisten tietojen elinkaarta ja niiden mahdollisten luovutusten vaikutuksia henkilöiden yksityisyyden suojaan.

Allekirjoitus

Anu Talus
Tietosuojavaltuutettu

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarkistaa tarvittaessa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.